

Емілія Огар

ПРОСВІТНИЦЬКІ СЕРІЇ ДЛЯ СЕЛЯН
КОНЦЕРНУ «УКРАЇНСЬКА ПРЕСА»
(БІБЛІОТЕКА ТИЖНЕВИКА «НАРОДНЯ СПРАВА»)

Проаналізовано особливості видавничої серії ужиткового характеру, що виходила друком упродовж 1929—1939 рр. як супутній проект популярної тижневої газети для українських селян «Народня Справа» у концерні Івана Тиктора. Видавничий феномен розглянуто в контексті просвітницької діяльності галицької інтелігенції на початку ХХ ст. Подано тематико-типологічну характеристику газетно-книжкового проекту, виявлено особливості читацької аудиторії, соціально-функціонального призначення й тематики серії та окремих її випусків. Закцентовано на тих рисах видань, що забезпечили їм високу комунікативну ефективність й популярність серед читачів.

Ключові слова: науково-популярна серія, ужиткова бібліотека, малопідготовлений читач, прийоми популяризації знань, газета «Народня Справа».

Проанализированы особенности издательской серии практического характера, издававшейся в течение 1929—1939 гг. концерном Ивана Тиктора как проект-спутник популярной еженедельной газеты для украинских крестьян «Народня Справа». Издательский феномен рассматривается в контексте просветительской деятельности галицкой интеллигенции в начале ХХ в. Осуществлено тематико-типологическую характеристику газетно-книжного проекта, изучено особенности читательской аудитории, социально-функционального предназначения и тематики серии и отдельных ее выпусков. Особенное внимание уделено тем характеристикам изданий, которые обеспечили им высокую коммуникативную эффективность и популярность среди читателей.

Ключевые слова: научно-популярная серия, практическая библиотека, малоподготовленный читатель, приемы популяризации знаний, газета «Народня Справа».

The features of the series of handbooks which was published in 1929—1939 by Ivan Tyktor' Publishing House as a satellite project of the popular weekly newspaper for the Ukrainian peasants "Narodnia Sprava" have been analyzed. The publishing phenom has been considered in the context of the enlightening activity of Galician intellectuals at the beginning of the ХХ с. The paper proposes an original typological analysis of the series — its functional purposes, audience, main topics, adapting tools

of science facts. The main reasons of the popularity and communicative effectivity of the Biblioteki "Narodnoi Spravy" have been identified and described.

Key words: *non-fiction series, library of handbooks, reader- amateur, means of popularization of knowledge, newspaper "Narodnia Sprava".*

Цілеспрямована популяризація досягнень науки в українській історії розпочалася у другій половині XIX ст. із початком діяльності товариства «Просвіта», на сторінках тогочасної преси, а також «книжок-метеликів», об'єднаних у різноманітні тематичні серії. На зорі XX ст. вона досягла свого розквіту. Свідома українська інтелігенція, активні діячі українського просвітницького руху прагнули через друковане слово допомогти масовій аудиторії, здебільшого малоосвіченій й малограмотній, осмислити своє повсякденне життя, усвідомити потребу в освіті та самоосвіті, розумному ставленні до власного здоров'я та здоров'я членів сім'ї, допомогти селянинові удосконалити повсякденний побут і ведення господарства.

Водночас просвітницькі тексти були спрямовані на формування нової суспільної свідомості, розуміння себе в історичному розвитку як культурного народу, здатного самостійно розвиватися, гідно прямувати до створення суверенної держави. Плекаючи важливі культурно-національні цінності, просвітницькі видання «серйозно спричинилися до динаміки перетворення українського суспільства на початку XX ст. в ідеологічну спільноту, з виразним національно-політичним портретом» [8].

Вивчення особливостей українського просвітницького видавничого руху як історичного явища дає змогу побачити, як формувалися, розвивалися національна свідомість, політичне та економічне мислення народу, його освіта та самоосвіта. Водночас аналіз феномену з видавничознавчої та пресознавчої перспективи дає змогу реконструювати природу походження та історію становлення певного виду літератури — науково-популярної, окреслити її культурне значення в національній історії, а також дослідити особливості формування творчої лабораторії популяризації науки й можливості адаптації вироблених прийомів до сучасних обставин. Усе це зумовлює актуальність теми, обраної для висвітлення у межах пропонованої публікації.

У центрі нашої уваги — просвітницька серія, що видавалася львівським концерном «Українська Преса» як доповнення до од-

нієї з найпопулярніших тижневих газет для селян «Народня Справа» (1928—1939)¹. Ця частина доробку концерну, очолюваного відомим видавцем Іваном Тиктором, перебувала «в тіні» яскравіших, тому, мабуть, і краще вивчених періодичних проєктів. У низці наукових розвідок йдеться головню про пресодруки «Української Преси» [7; 9], натомість книжкові, зокрема серіальні, видання різного жанрово-видового характеру, вивчені й описані скромніше. Натомість деякі з «бібліотек» І. Тиктора, така, скажімо, як «Історична бібліотека», завдяки організаторському, науковому і просвітницькому таланту їх упорядників «виросли» зі статусу дочірніх книжкових проєктів і перетворилися на самодостатні солідні видання, що відіграли важливу роль у видавничо-просвітницькому русі, у популяризації відомостей з різних ділянок науки і практичної діяльності [10].

Цілком очевидно, що типологічний портрет «Бібліотеки “Народньої Справи”», що від 1937 р. дістала самостійну назву «Рідне Слово», визначили типологічні характеристики — тематика, проблематика, цільове призначення та читацька адреса — популярного «сільського тижневика», супутнім проєктом якого вона була. Незважаючи на те, що у серії на початках було опубліковано кілька текстів художнього характеру², й виходячи з результатів контент-аналізу усіх доступних нам випусків³, аналізу загальної манери викладу, виявлених у текстах прийомів популяризації, зокрема унаочнення змісту, загалом «Бібліотеку “Народньої Справи”» можна ідентифікувати як науково-популярне (просвітницьке) серіальне видання ужиткового характеру, адресоване галицькому селянству.

¹ Майже усі провідні часописи концерну «Українська Преса» мали проєкти-«супутники»: чи то бібліотеки, чи то книжкові додатки, чи додатки у формі «газета в газеті» [див. дет.: 6, 9, 14].

² Це повісті М. Васьківа «У філях Бистриці» (1930), І. Чайковського «Обіцяна земля: Повість з народного побуту» (1932), А. Лотоцького «Триліси: Повість із козацьких часів» (1932), Йова Шумського «До світла: Сучасна повість з життя волинського села» (1933), п'єс Т. Красиловича «Блудні вогники: Штука з кооперативного життя в 5 діях» (1929), М. Кирика «Де горівка буває, там добра немає! : Народня штука в 3-х діях» (1929). Ю. Шкрумеляка «Новий вертеп (для хати і сцени)» (1932) та ін., загалом 7 позицій із 39 описаних у бібліографічному покажчику видань концерну Івана Тиктора [2].

³ У фондах Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника зберігається близько 35 випусків бібліотеки.

Заохотити цю малопідготовлену, до того ж часто ще й неписьменну аудиторію до читання, зацікавити її друкованим словом було вельми непросто, це вимагало надзвичайної майстерності й винахідливості. Свідомо йдучи на ризик, І. Тиктор прагнув у такий спосіб сформувати новий суспільний читацький клас — українського читача «з народу», навчити його бути свідомим і організованим, гордим і сильним, гідним прав і пошани. Місію «Народньої Справи» та її Бібліотеки видавець, ідеолог і на початках головний редактор проекту вбачав у тому, щоб «у широких масах народу, там, де до нині не дійшло ще друковане слово — світити промінням ясним, тьму проганяти, правду ширити... зайти у кожную сільську хату, словом щирим звитатися з господарем і господинею, з дітьми українськими... і вказувати дорогу правди, куди і як іти, щоби не наймитами вічними бути, але господарями вільними... щоби наше селянство почуло за собою право і силу, і хребет випростувало... щоби знало, що в світі рахуються тільки з свідомими і організованими... щоби врешті всі пам'ятали, що кождий з нас є частиною одного великого сорокміліонового українського народу і що на кожному з нас лежить великий обов'язок — підносити себе, щоби цілий нарід піднести на те місце, яке йому в світі належиться. Бо український народ — то ми всі!» [1].

«Бібліотека “Народньої Справи”» почала виходити з 1929 р., на другий рік після започаткування самої газети. Ймовірно, кількість річних випусків, періодичність і регулярність їхнього виходу не були чітко означені. Принаймні таких висновків можна дійти на основі збережених у бібліотечних фондах й описаних у згаданому покажчику видань концерну «Українська Преса», в якому, скажімо, на 1937—1938 рр. припадає по десять випусків, на 1933—1934 рр. — по два випуски і жодного, датованого 1931 р. та 1935 р. Переважна більшість випусків є брошурного типу (31—48 с.), трапляються випуски із двох зшитків (63—64 с.). Солідніший обсяг, яким вийшла 1934 р. «Господарська весна» (ч. 1 — 64 с., ч. 2 — 126 с.), був радше винятком. «Точні» передплатники українського селянського часопису «Народня Справа» діставали, «крім доброго часопису, щомісячно як додаток до «Народньої Справи» цікаву, гарно ілюстровану книжку з Бібліотеки «Рідне Слово» — такі рекламні оголошення регулярно вміщувалися на звороті обкладинок видань, що виходили у різних серіях концерну «Українська Преса».

Як уже мовилося, у перші роки в «Бібліотеці “Народньої Справи”» виходили твори художньої літератури, однак уже від 1933 р. її репертуар майже повністю формується із творів науково-популярного (просвітницького) характеру. Серед неодноразово видаваних авторів-популяризаторів — В. Баричко, В. Бачинський, В. Воробець, В. Гірний, М. Топольницький.

Разом із календарем «Золотий колос»¹ серія належала до тих просвітницьких видавничих проєктів концерну І. Тиктора, метою яких було зосередити увагу читачів передовсім на справах практичних². З усіх тематичних напрямів тижневика саме господарська тематика стала у серії провідною, а слово «господарство», похідні від нього й синонімічні слова фігурували у назві багатьох випусків: «Господарська читанка» (1934), «Господарська весна» (у 2 частинах) (1934), «Господарська читанка» (1934), «Господарське літо» (1936), В. Баричко «Як побільшати дохід з господарства?» (1937), Е. Дмитровський «Домашній промисл» (1938) тощо.

У брошурах та малообсягових книжках описувалися новітня техніка і прогресивні як на ті часи технології ведення господарства, шляхи окультурення ручної праці та її механізації («бо минув вже той час, що можна було говорити, що “я так господарюю, як мій дід і прадід”»), підвищення його ефективності й прибутковості («щоби праця на рілі принесла нашому рільникові більший хосен, як дотепер» [16]). Багато уваги приділялося удосконаленню способів ведення домашнього тваринництва, садівництва, городівництва, пасічництва на основі тогочасних досягнень науки і техніки.

При цьому часто наприкінці тексту або на звороті сторінок обкладинки в дусі усіх видавничих проєктів концерну «Українська Преса» подавалися рекламні повідомлення про те, де і як можна придбати описувані новинки техніки, ефективні добрива, інші засоби з удосконалення умов селянської праці; до кого за допомогою

¹ Календар «Золотий колос» також постав як супутній до «Народньої Справи» проєкт, але з 1932 р. він перетворився на самостійне високонакладове видання [див. дет.: 6].

² Прикметно, що, повернувшись 1921 р. з полону, І. Тиктор з усіх курсів, організованих при товаристві «Просвіта» для української молоді, записався на ті, що навчали азам комерційної справи. Уже з юнацьких років майбутній видавець добре розумів важливість економічних знань не лише для особистого росту, а й для розвитку суспільства загалом.

у відкритті власної справи чи розв'язанні комерційних суперечок можуть звертатися читачі. До прикладу, текст поради М. Топольницького про сутність торгівлі завершувався таким оголошенням: «По точніші поради в Справах оснування й ведення приватного торгов. підприємства можна звертатися до Союзу Українських Купців і Промисловців, Львів, вул. Гродзіцких 1» [17], а на обкладинці «Господарської читанки» розміщувалася реклама «Товариства Взаїмних Обезпечень “Дністер”» [4].

Правдоподібно, що теми окремих випусків народжувалися із читацьких дописів до редакції тижневика «Народня Справа», який регулярно спонукав свою аудиторію звертатися за порадами: «Може маєте який клопіт з худобиною? Може ви хорі або хто з вашої родини? Може маєте яку важку справу в суді? Пишіть до нашої Редакції, а вона вам порадить, що робити?». Редакція налагодила постійний зворотний зв'язок із читачами, і це давало змогу точно і швидко реагувати на читацькі потреби, корегувати видавничу політику.

Однак, очевидно, не лише нагальні питання суто прагматичного спрямування, як-от «Годівля кроликів» або «Чим і як кормити корову?», цікавили читача. Тому в «Бібліотеці “Народньої Справи”» вийшло також кілька випусків, присвячених суспільно-політичним питанням (низка брошур авторства В. Бачинського: «Україна рве кайдани (Двадцятиліття української революції)» (1937), «Генерал Мирон Тарнавський: начальний Вожд КГА» (1938), «Народний трибун: Життя і праця д-ра Євгена Олесницького» (1938), а також нариси О. Соколовського «Сьогоднішня Європа: Географічно-політичний і госп. начерк» (1937), В. Гірного «Світ глядить на Україну» (1937), П. Мірчука «Карпатська Україна: Край, його історія і теперішній стан» (1939); історії української словесності й книговидання (М. Семчишин «Українське письменство: (Популяр. нарис)» (1938), В. Гірний «Про книжку й часопис» (1938); питанням фізичного здоров'я та гігієни (Е. Жарський «Що таке “фізична культура”?» (1938), О. Охримович «Що таке гігієна?» (1939).

В останньому виданні, крім обґрунтування потреби у «суспільній гігієні села», активної пропаганди профілактики різних захворювань, чимало уваги приділено темі боротьби проти алкоголізму й тютюнопаління, що її активно й регулярно «вистрілював»

на своїх сторінках тижневик «Народня Справа»: «Знаєте, який ворог найбільш небезпечний? Скритий, непомітний. Ви й не помітите, що він близько, біля вас, що він вам шкодить, незримо, поволі, цілими днями, тижнями, місяцями, роками... Ви не скоро побачите й ті шкоди, які він накоїв той ворог, але вони напевно є й ви їх ще відчуєте... Такими, на перший погляд, незримими ворогами людського здоров'я, а рівночасно людської кишені є проклятий напиток — алкоголь у всіх своїх формах, а також тютюн» [12, с. 31]. Іншою — художньою — формою антиалкогольної пропаганди можна вважати опубліковану в «Бібліотеці “Народньої Справи”» п'єсу М. Кирика під промовистою назвою «Де горівка буває, там добра немає!»: Народня штука в 3-х діях» (1929), в якій художні властивості твору підпорядковані його просвітницько-моралізаторським цільовим настановам.

Тексти просвітницького характеру виходили в «Бібліотеці “Народньої Справи”» переважно в жанрі науково-популярних нарисів, поширеним був тип практичного poradnika: деякі видання так і називалися: В. Баричко «Практичний poradnik» (1937). Він сполучав у собі риси практичного посібника для аматора (такого собі самовчителя) й довідника, побудованого за тематичним, зручнішим для малопідготовленого читача, принципом. Доволі часто у текстах вміщувалися фотографії, елементарні схеми пристроїв, розрахунки, математичні обчислення, прості таблиці показників (як, наприклад, «Табеля кубікування круглого дерева» з детальними настановами у тексті «Як кубікувати про помочі табелі?» [4, с. 35—38]), графіки, що мали унаочнити зміст, сприяли кращому засвоєнню спеціальної інформації.

Цікаво простежити за тим, у який спосіб для зацікавлення й привертання уваги читача формулювалися назви видань. Для цього часто використовувався типовий популяризаторський прийом: у назві — запитання, а в тексті — відповідь. Питальні конструкції зазвичай починалися зі слів «як?» або «що?»: В. Баричко «Як побільшати дохід з господарства?» (1937), Е. Жарський «Що таке “фізична культура”?» (1938), В. Струк «Чим і як кормити молочну корову?» (1939), М. Козак «Як списувати і провадити хроніку?» (1939) тощо. Форма запитань варіювалася від метафоричної: М. Топольницький «В чім сила народу?» (1937) до максимально конкре-

тизованої: В. Воробець «Як плекати курей щоби несли по 200 до 30 яєць річно» (1929).

Прикметно, що в таких і подібних назвах (В. Воробець «Цукровий буряк або 1000 зол з морга річно» (1929), Г. Музыка «Дешева і добра будівля» (1939) та ін.) автори намагалися відразу вказати на вигоду, що її селянин може отримати від застосування спопуляризованих у тексті брошури методів чи знарядь, а отже, спонукати читача до читання. Так, розуміючи, що інформативна назва «Короткий нарис з товарознавства» навіть із вказівкою на те, що версія є спрощеною, може відлякати малопідготовлену аудиторію, автор починає її емоційним закликом «Не дайтеся обманути!». Це відразу «чіпляє» читача, адже містить мотив т. зв. особистої вигоди (С. Мороз «Не дайтеся обманути!: Короткий нарис з товарознавства» (1938). Аналогічно побудовано й назву брошури В. Баричка «Побільшим дохід з годівлі дробу!» (1938), в якій формулювання проблеми сполучається з емоційним, а головно привабливим закликом до читача, по суті, стати багатшим.

Варто зауважити, що з роками зміст випусків «Бібліотеки “Народньої Справи”» ускладнювався, а коло описуваних проблем розширювалося. Наприкінці 1930-х рр. кілька випусків були цілково присвячені грамотному веденню комерції, базовим засадам організації торгівлі: М. Топольницький «Торгівля: її суть, значіння та орг.» (1937) та його ж «Політико-економічний словничок чужих слів» (1938), що мав полегшити розуміння текстів відповідної тематики, в яких траплялося чимало запозичень.

Звісно, підготовленій аудиторії адресувався цікавий ілюстрований нарис В. Гірного про те, як постало друкарство. На це прямо вказується у передмові, де автор апелює власне до реального читача із досвідом цієї соціальної практики: «Коли Ви, Шановний Читачу, скінчивши щоденну працю, берете в руки книжку чи газету і зацікавлено вчитуєте, що в світі нового — вам ані на гадку не прийде, скільки то труду, зусиль, винахідливості — і то впродовж цілих століть і тисячоліть треба було, щоб з нічого зробити щось... Ви це сприймаєте як найбуденнішу, самозрозумілу річ. — от, як наприклад, склянку води, яку ви п'єте, коли маєте спрагу. А тимчасом ніщо тут не впало готове “з неба”... Щоб дійти до такої дешевої книжки, як тепер — треба було знову ж величезної праці

вчених людей, які цілими десятками літ думали над винаходом ріжних машин, що могли б книжку виробляти масою. Про те читач не думає, коли бере в руки книжку, чи газету. І тому ми подаємо читачеві короткий і ясний огляд історії друкованого слова, щоб в цей спосіб ще більш зміцнити до нього пошанівок та розбудити зацікавлення» [3, с. 1].

Це підтверджує висловлене нами раніше, в оцінці газети «Народня Справа», припущення, що помічені у другій половині 1930-х рр. «трансформації у змістовому наповненні часопису, посилення аналітичної складової його публікацій могли, на нашу думку, засвідчувати або зростання громадянської свідомості українських селян, їх інтелектуальний розвой, готовність, а головне — спроможність сприймати подібну інформацію, належно її оцінювати, або зростання серед передплатників і читачів газети частки українського міщанства і з певною переорієнтацією редакції саме на цю цільову аудиторію» [11, с. 123].

Важливим видається і той факт, що крізь усі випуски «Бібліотеки “Народньої Справи”», як і через публікації тижневика, проходила ідея необхідності національного самоутвердження, виховання самосвідомості, долання комплексу меншовартості: «Богато такого приходиться читати, чи чути, що село темне і через те бідне і непорadne — це правда... Такі крики були модні колись... Тепер не те. В кожному селі є свідомі селяне, правдиві провідники... село підросло і не те стало, що давно було... село наше вже повнолітне і само може собі помочи» [5, с. 2]. До висвітлення будь-якої теми — чи то конкретної господарської, чи соціально або політично значущої — автори намагалися підійти з націєтворчих позицій, в аспекті виховання селян на свідомих громадян.

Наведемо кілька прикладів на доказ цього з різних за тематикою і жанрово-типовими характеристиками випусків «Бібліотеки “Народньої Справи”». У передмові до нарису О. Соколовського «Сьогоднішня Європа» (1937) прямо мовиться про те, що українець повинен жити «не хлібом єдиним»: «Побіч освіти заводово-фахової (професійної) потрібна кожному культурному громадянину освіта загальна, а зокрема освіта політична. Кожному треба визнаватися і на політично-суспільних справах своєї нації і тієї держави, в якій живе, а навіть на таких-же справах ширшого світу. Маючи під

руками цей короткий підручник з історії та політики європейських держав, лекше зрозуміти неодну вістку, що її приніс часопис» [15, с. 1].

Обґрунтовуючи у передмові до свого посібника про торгівлю його мету і значення, М. Топольницький оперує аргументами суспільного характеру: «Торгівля, або інакше промисл посередництва — це дуже велика і важна ділянка народного господарства. У всіх сливе народів вона не менш важна, як хліборобство і виробничо-фабричний промисл чи ремісництво й вільні знання... для купця не сміє бути єдиною метою торгівлі тільки зиск, ще й зиск здобутий іноді недопустимим способом. Купець повинен бути одиницею корисною для цілої суспільності. Зиск повинен він здобувати способом чесним, а крім того він повинен служити розвиткові рідної торгівлі й промислу і взагалі рідній справі... Осторожна, фахово й чесно ведена торгівля скрізь поплатна. Вона — добрий варстат праці й джерело прожитку» [18, с. 1]. Необхідність у широкому запровадження торгівлі власними силами автор пояснює потребою зміцнювати українське суспільство: «Не забуваймо також того безмірно важного й невимовно прикрого факту, що дотепер величезну більшість усіх наших промислово-товарових потреб заспокоюють з великими для себе зисками купці й промисловці чужинці. Десятки, а то й сотки мільйонів злотих річно зисків вкладаємо в чужі кишені, а той час, коли в нас царює безробіття, а молоде покоління глядить з розпукою на брак праці і хліба і взагалі на своє майже безвиглядне майбутнє» [18, с. 8].

У такому ж ідейному дусі витриманий текст, присвячений іншій — гуманітарній — темі. Підсумовуючи основні риси українського письменства, М. Семчишин також виводить тему української літератури і культури в ширшу історико-політичну площину: «А тепер, коли ми вспіли познайомитися з нашим рідним письменством у різних добах його існування, коли ми маємо в тямці приблизний обріз його розвитку, подумаймо, які його найзамітніші риси, що його характеризує а знаменує, та в чому його оригінальність. Перш за все... це письменство народу, з усіх культурних європейських народів найбільш висуненого на схід, у безпосереднє сусідство з Азією та її дикими кочовими ордами ... Друга важна прикмета — його наскрізний хліборобський характер... Тим то й дарма в творах наших письменників (головної нової доби) шукати проблем інших,

ніж селянські, інших ідей і змагань, ніж ті, якими споконвіку живе наше село. Третя дуже важна прикмета нашого письменства — це велика його ідейність... завсіди бачимо в них (творах. — *Е.О.*) ту ідейність, що проявляється в щирій беззастережній охоті наших письменників усціло служити Нації та її найшляхетнішим потребам» [13, с. 61—62].

Пропаганду здорового способу життя, профілактики захворювань, «соціальної та індивідуальної гігієни» на селі О. Охримович подає як проблеми серйозної суспільної ваги, пов'язуючи їх із здоров'ям нації загалом: «Селянська верства творить у нас ядро української нації і з неї мусять виходити здорові, дужі одиниці, здібні до сповнення великих задінь, які їх ждуть!» [12, с. 32]. Автор апелює до свідомості селян, закликаючи їх долати застарілі стереотипи, що перешкоджають цивілізаційному поступу: «Треба нам в першу чергу звертати увагу на особисте розуміння ваги гігієнічних приписів кожним селянином чи селянкою. Тоді ми можемо поправити стан здоровля нашого села й змінити його невідрадне гігієнічне обличчя. У більшості ціхує ще нашого селянина, нажаль, повна байдужість до свого здоровля. Зовсім певно, що головною причиною цього є незнання, але й не послідню роль грає також й уроджена часто байдужість селянина в справі дбайливості за своє здоровля... на важні гігієнічні приписи дивляться часто у нас, як на видумки вчених, добрі для міста, які, одначе, на село буцімто зовсім не годяться. Так жили наші батьки й діди та доживали пізнього віку в здоровлі, не знаючи нічого про нові вигадки...» [12, с. 5].

У широкому культуротворчому контексті обґрунтовує значення «Політико-економічного словничка чужих слів» його укладач М. Топольницький: «Хоча новітня мова кожного культурного народу змагає до того, щоб обходитися без чужомовних, так званих інтернаціональних слів, то всетаки на таку самовистарчальність і то повну, не скоро й не легко здобудеться. Тим-то й не диво, що також українська мова, дарма, що багата й гнучка, — послугується ще багатьма чужомовними словами та фразами в книжках, часописах і в живому слові. [...] Розуміти значіння цих слів й відповідно їх вживати в слові та письмі — треба й широким кругам читачів “Народньої Справи”». Хто ті слова розуміє — той розуміє й саму річ, про яку йде мова, той зробив великий крок в самоосвіті й осо-

бистій культурі... наш словничок причиниться до піднесення політичної і господарської культури нашого села, стане гейби азбукою тієї культури» [17, с. 1].

Тексти майже усіх видань, що вийшли в «Бібліотеці “Народньої Справи”», багаті на різноманітні засоби й прийоми популяризації знань, що цілком можуть використовуватися й сучасними популяризаторами науки: пояснення через чуттєвий досвід, зрозумілі порівняння, апеляція до відомого, розмовна (часом емоційна) манера викладу, ліричні відступи, замальовки з реального життя, пояснення термінів і понять «своїми словами», різноманітні форми візуалізації викладених у тексті фактів тощо. Автори продемонстрували не лише досконале знання інформаційно-комунікаційних потреб аудиторії, її рецептивних можливостей, а й майстерне володіння креативними технологіями адаптації спеціальних знань. Використаний у виданнях, охоплених «Бібліотекою “Народньої Справи”», арсенал популяризаторських прийомів суттєво потребує у подальшому ретельного вивчення.

У підсумку зазначимо, що нехай «Бібліотека “Народньої Справи”» упродовж усього періоду її виходу не вийшла за відведені їй функціонально-типологічні межі «супутника» рейтингового часопису, проте цілком очевидно, що вона присутньо підвищила його комунікативну ефективність, затребуваність серед читачів і передплатників, посилила маркетингову привабливість, сприяла тому, що він таки став справжнім «порадником для селян українських, громадян свідомих».

1. В щасливу дорогу // Народня Справа. — 1928. — № 1. — С. 1.
2. Видання Івана Тиктора та концерну «Українська Преса»: бібліогр. покажч. (1923—1977) / уклала В. Г. Денисюк. — Львів, 2000. — 368 с.
3. *Гірний В.* Про книжку й часопис / В. Гірний. — Львів: Вид. І. Тиктор, 1938. — 32 с.: іл. — (Б-ка «Народньої Справи» «Рідне Слово»; Ч. 9(21).
4. Господарська читанка: (Частина). — Львів: Накл. Вид-ва «Народня Справа», 1933. — 64 с. — (Б-ка «Народньої Справи»; Ч. 14).
5. Є ратунок! Вчіть свої діти в своїй школі! // Народня Справа. — 1928. — Ч. 3. — С. 1.
6. *Зелінська Н.* «Календар “Золотий колос”» (1929—1939): «зерно знання, науки і потіхи» / Н. Зелінська // Іван Тиктор: талан і талант: моно-

- графія / Н. Зелінська, Л. Сніцарчук, Е. Огар та ін. ; кер. авт. кол. О. Думанська. — Львів : Українська академія друкарства, 2007. — С. 126—143.
7. Іван Тиктор: талан і талант : монографія / Н. Зелінська, Л. Сніцарчук, Е. Огар та ін. — Львів : Українська академія друкарства, 2007. — 240 с.
 8. *Коновець О. Ф.* Українська наука в контексті національного відродження 20-х років ХХ ст. / О. Коновець // Україна у ХХ столітті: уроки, проблеми, перспективи. — Київ : МІЛП, 2001. — С. 743—756.
 9. *Наконечна З.* Часописи видавничого концерну «Українська Преса» в контексті західноукраїнської журналістики : дис. ... канд. наук із соц. ком. : спеціальність 27.00.04 «Теорія та історія журналістики». — Львів, 2016. — 212 с.
 10. *Огар Е.* Науково-популярні історичні серії концерну Івана Тиктора: видавничий аспект (До 80-річчя виходу «Історії Українського Війська») / Е. Огар / Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства. — Львів, 2016. — Вип. 6(24). — С. 364—374.
 11. *Огар Е.* Тижневик «Народня справа» (1928—1939): порадник для «селян українських, громадян свідомих» / Е. Огар // Іван Тиктор: талан і талант : монографія / Н. Зелінська, Л. Сніцарчук, Е. Огар та ін. — Львів : Українська академія друкарства, 2007. — С. 111—125.
 12. *Охримович О.* Що таке гігієна? / О. Охримович. — Львів : Вид. І. Тиктор ; Друк. Ставропігійського Ін-ту, 1939. — 32 с. — (Б-ка «Народньої Справи» «Рідне Слово»; Ч. 2(26)).
 13. *Семчишин М.* Українське письменство : (Популяр. нарис) / М. Семчишин. — Львів : Вид. І. Тиктор, 1938. — 64 с. : портр. — (Б-ка «Народньої Справи» «Рідне Слово»; Ч. 10/11(22/23)).
 14. *Сніцарчук Л.* Газета «Новий Час» (1923—1939): «добро нації — найвищим законом» / Л. Сніцарчук // Іван Тиктор: талан і талант : монографія / Н. Зелінська, Л. Сніцарчук, Е. Огар та ін. — Львів : Українська академія друкарства, 2007. — С. 99—110.
 15. *Соколовський О.* Сьогоднішня Європа : Географічно-політичний і госп. начерк / О. Соколовський. — Львів : Вид. І Тиктор, 1937. — 31 с. — (Б-ка «Народньої Справи» «Рідне Слово»; Ч. 4).
 16. Ставайте в безконечний ряд // Народня Справа. — 1928. — Ч. 1. — С. 1.
 17. *Топольницький М.* Політико-економічний словничок чужих слів. — Львів : Вид. І. Тиктор, 1938. — 64 с. — (Б-ка «Народньої Справи» «Рідне Слово»; Ч. 1/2).
 18. *Топольницький М.* Торгівля: Її суть, значіння й орг. / М. Топольницький. — Львів : Вид. І. Тиктор, 1937. — 32 с. — (Б-ка «Народньої Справи» «Рідне Слово»; Ч. 6).